

علیرضا خیراللهی

کارگران بی طبقه

توان چانه‌زنی کارگران در ایران پس از انقلاب

فهرست

۷	یادداشت نویسنده
۹	درآمدی نظری-تاریخی: نتولیرالیسم و کاهش توان چانه‌زنی کارگران
۱۰	قدرت طبقاتی و توان چانه‌زنی
۱۶	نتولیرالیسم و تحولات حوزه‌ی کار
۱۹	تشکل‌زدایی
۲۰	بی‌ثبات‌سازی نیروی کار
۲۳	کاهش سطح دستمزدها و تحدید حمایت‌های اجتماعی از کارگران
۲۶	حوزه‌ی کار در ایران امروز
۲۹	فصل نخست: تشکل‌زدایی از نیروی کار
۳۱	تاریخچه‌ی حقوقی اتحادیه‌های کارگری و بزنگاه قانون کار مصوب سال ۱۳۶۹
۳۴	دورویکرد متعارض به حق سازمان‌یابی جمعی کارگران در ایران پس از انقلاب
۳۸	تشکل‌های رسمی پذیرفته‌شده در قانون کار سال ۱۳۶۹
۴۱	ساختار حقوقی و تشکل‌های کارگری ایران پس از انقلاب
۵۶	پراکنش آماری تشکل‌های موجود
۶۲	مقایسه‌ی وضعیت آماری تشکل‌های کارگری با آمار جهانی
۶۷	تلاش‌ها برای اصلاح فصل ششم قانون کار
۷۲	اعتراضات جمعی کارگران در ایران پس از انقلاب
۷۷	فصل دوم: موقتی‌سازی روابط کاری
۷۸	شیوع قراردادهای موقت در بازار کار ایران

۸۵	زمینه‌های حقوقی تثبیت قراردادهای موقت در بازار کار ایران
۹۸	طرح‌های بی‌سرانجام سامان‌دادن به وضعیت قراردادهای موقت
۱۰۷	فصل سوم: مستثناسازی کارگران از شمول قانون کار
۱۰۹	مستثناسازی‌های مندرج در متن قانون کار
۱۱۳	مستثناسازی‌های پیش‌بینی‌شده در قانون کار
۱۲۲	مستثناسازی‌های مستقل از قانون کار
۱۳۹	تحولات اخیر و مستثناسازی‌های در دست اقدام
۱۴۵	تخمین جمعیت مستنشدگان از شمول قانون کار
۱۴۷	فصل چهارم: ظهور شرکت‌های پیمان‌کاری تأمین نیروی انسانی بازار کار ریشه‌های حقوقی شکل‌گیری شرکت‌های پیمان‌کاری تأمین نیروی انسانی در بازار کار ایران
۱۴۹	ویژگی‌های میدانی اشتغال مثلثی در ایران
۱۵۵	آمار جمعیت نیروهای شرکتی شاغل در بازار کار ایران
۱۷۶	شرکت‌های پیمان‌کاری تأمین نیروی انسانی در بازار کار جهانی
۱۸۱	اقدامات نافرجام اصلاح وضعیت استخدامی نیروهای شرکتی
۱۸۴	فصل پنجم: پایین‌بودن سطح دستمزدها
۱۹۳	تطور تاریخی مسئله‌ی تعیین حداقل دستمزد
۱۹۴	سازوکار تعیین سطح دستمزدها در ایران پس از انقلاب
۱۹۸	بررسی آماری سطح دستمزد کارگران ایرانی در سال‌های پس از انقلاب
۲۰۴	مقایسه‌ی سطح دستمزد کارگران ایرانی با سطوح جهانی
۲۱۶	تبعات اجتماعی پایین‌بودن سطح دستمزدها در ایران
۲۲۳	مؤخره
۲۲۳	تشکل‌های کارگری و فقدان قدرت سازمانی
۲۲۵	کار موقت و کاهش قدرت ساختاری کارگران در بازار کار
۲۲۷	نبود پوشش حمایت‌های قانونی و کاهش ابعاد قدرت طبقاتی کارگران ایرانی
۲۳۰	کار مثلثی و کاهش قدرت ساختاری کارگران در بازار کار
۲۳۱	تراز معیشتی سطح نازل و کاهش قدرت سازمانی و ساختاری کارگران ایرانی
۲۳۵	منابع

یادداشت نویسنده

پیش از هر چیزی ذکر چند نکته را ضروری می‌دانم: ۱. عنوان کتاب ممکن است باعث ایجاد سوء تفاهماتی شود؛ همین‌جا متذکر می‌شوم که «بی طبقه» وصف‌شدن کارگران ایرانی در نام‌گذاری این کتاب تنها معطوف به وجه سیاسی مفهوم طبقه است و نه وجه ساختاری و اقتصادی آن؛ ۲. پیشاپیش از منتقدانی که به‌درستی اصطلاح «توان چانه‌زنی» را اصطلاحی خنثا و نامناسب برای جایگزینی مفهوم کلاسیک «قدرت طبقاتی» می‌دانند، به علت الزامات و ترجیحات آکادمیک استفاده از این اصطلاح، عذرخواهی می‌کنم؛ ۳. در این کتاب نظریه‌ی مصالحه و منازعه‌ی طبقاتی اریک آلین رایست و برداشت بورلی سیلور از آن، صرفاً به‌عنوان چارچوبی انسجام‌بخش برای بیان مطالب در نظر گرفته شده است و نه چیزی بیشتر. این کتاب جای طرح نواقص نظریه‌ی رایست نبود. سعی می‌کنم در جایی دیگر مفصل‌تر به این نواقص بپردازم؛ ۴. به خاطر تعهدم به دانشگاه علامه طباطبائی، باید متذکر شوم که این کتاب از رساله‌ی دکترای من با عنوان «تحول توان چانه‌زنی کارگران در ایران پس از انقلاب» استخراج شده است. نگارش رساله و به‌سرانجام رسیدن این کتاب بدون مساعدت‌های یوسف اباضری، محمد مالجو، مرحوم عزت‌الله عراقی، محمدسعید ذکایی و سعید وصالی هیچ‌گاه ممکن نبود؛ از ایشان سپاس گزارم. البته واضح است که نام‌بردن از این افراد و یادآوری نقش و سهم آن‌ها در مباحث این کتاب باعث نمی‌شود مسئولیت من در برابر اشکالات احتمالی سلب شود.

علیرضا خیراللهی

پاییز ۱۳۹۶